

**«ЕРАЗМУС+» — ІНТЕГРАЦІЙНА ЄВРОПЕЙСЬКА ПРОГРАМА
АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ**

Внукова Наталія Миколаївна

доктор економічних наук,
завідувач кафедри управління
фінансовими послугами,
Харківського національного
економічного університету імені Семена
Кузнеця,
Україна, м. Харків
e-mail: vnn@hneu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-1354-4838

***Анотація.** Проаналізовано правові аспекти запровадження в Україні академічної мобільності, зокрема міжнародної. Розглянуто можливості програми ЄС «Еразмус+» при проведенні інтеграційних європейських освітніх і наукових програм. Подано приклад реалізації проекту з міжнародної академічної мобільності з польським навчальним закладом.*

***Ключові слова:** академічна мобільність, «Еразмус+», інтеграційні європейські освітні програми, національна рамка кваліфікацій.*

Вступ. Зміни, які відбуваються в системі вищої освіти, пов'язані з викликами ХХІ століття, а саме з фізичним виживанням внаслідок посилення агресивних дій, а також недостатньою соціальною мобільністю. Висвітлення цього питання стає актуальним з огляду на зміни у розвитку економіки знань, трансферу технологій та підвищення ролі освіти пропорційно можливості вирішення життєвих проблем. В світі запроваджується компетентністний підхід.

Основна частина. Для вирішення інноваційних завдань прийнята Національна рамка кваліфікацій (НРК) (постанова КМУ № 1341 від 23.11.2011 р.) та Заходи до НРК (наказ МОНмолодьспорту та

Мінсоцполітики № 488/225 від 20.04.2012р.). А у 2014 положення НРК імплементовані в Закон України «Про вищу освіту» [3].

Передумовою запровадження НРК можна вважати розроблення і прийняття таких актів, як : Рамка кваліфікацій європейського простору вищої освіти (2005р); Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (2008 р). Отже для забезпечення компетентнісного підходу в системі освіти і набутті кваліфікацій, адаптованих до європейських вимог, їх необхідно вивчити і пристосувати до освітнього середовища України. За ст. 74 Закону України «Про вищу освіту» з метою розвитку міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти та інтеграції системи вищої освіти до світового освітнього простору держава сприяє узгодженню Національної рамки кваліфікацій з рамкою кваліфікацій європейського простору вищої освіти для забезпечення академічної та професійної мобільності та навчання протягом життя [3]. Мобільність є одним з інтеграційних інструментів як викладачів, так і студентів для безпосередньої участі в освітньому процесі університетів ЄС.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про вищу освіту» академічна мобільність – це можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами [3].

Національний інститут стратегічних досліджень розглядає академічну мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір [1]. У своїй аналітичній записці Інститут відзначає, що розвиток академічної мобільності сприятиме прискоренню інтеграції країни до європейського освітнього простору, удосконаленню освітніх технологій, підвищенню якості української освіти і приведенню його у відповідність до світового рівня, підтримуватиме інноваційний розвиток університетської науки та інтеграцію її з виробництвом, покращить якість трудових ресурсів країни та можливості працевлаштування тощо.

Відповідно до ст. 57 Закону України «Про вищу освіту» науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники вищого навчального закладу всіх форм власності мають право на академічну мобільність для провадження професійної діяльності. За ст.13 Закону України «Про вищу освіту» центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки (Міністерство освіти і науки України) розробляє положення про порядок реалізації права на академічну мобільність та подає його на затвердження Кабінету Міністрів України.

КМУ своєю постановою від 12 серпня 2015 р. № 579 затвердив Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність [4], де відзначено, що вітчизняні учасники освітнього процесу і вищі навчальні заклади (наукові установи) та іноземні учасники освітнього процесу і навчальні заклади (наукові установи), що беруть участь у програмах академічної мобільності, є учасниками академічної мобільності.

За місцем реалізації права на академічну мобільність вона поділяється на внутрішню і міжнародну.

Формами академічної мобільності для осіб, які здобувають науковий ступінь доктора наук, науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу є: участь у спільних проектах; викладання; наукове дослідження; наукове стажування; підвищення кваліфікації.

Науково-педагогічні, наукові, педагогічні працівники вищих навчальних закладів (наукових установ) усіх форм власності можуть реалізувати право на академічну мобільність для провадження професійної діяльності відповідно до укладеного договору про участь у програмі академічної мобільності. При цьому за названими працівниками зберігається основне місце роботи у вітчизняному вищому навчальному закладі (науковій установі) до одного року. Оплата праці згідно із законодавством за основним місцем роботи зберігається на строк до шести місяців, якщо вона не передбачена програмою академічної мобільності.

Отже, щодо інтеграції в освітній європейський простір існують правові підстави. Як інструмент реалізації цих прав є участь у міжнародних програмах академічної мобільності. Так, на 2016 р. визначено розширення можливостей інтеграційної європейської програми «Еразмус+» щодо участі в ній інших країн, зокрема України.

«Еразмус» (англ. *Erasmus*) — некомерційна програма ЄС з обміну студентами та викладачами між університетами країн – членів ЄС, а також Ісландії, Ліхтенштейна, Македонії, Норвегії, Турції [6]. Програма дає можливість навчатися, проходити стажування та викладати в іншій країні.

Програма Європейського Союзу «Еразмус+» розрахована на 2014-2020 рр. та спрямована на підтримку проектів, партнерство, мобільність, інші заходи у сферах освіти, професійно-технічної підготовки, молоді та спорту. Україна бере участь у програмі «Еразмус+» як країна – партнер ЄС, але у певних напрямках може брати участь як координатор та/або партнер проектів [5]. У рамках «Еразмус+» КА2 (2014-20120) реалізуються проекти співпраці для розвитку інновацій та обміну кращими практиками у галузі вищої освіти, а також відкриваються можливості для співпраці з країнами-партнерами програми (включаючи Україну) [2]. Одним з напрямів співпраці є розвиток потенціалу вищої освіти (*ex-Tempus*).

Університети та інші організації з країни – члена програми чи партнера програми можуть ініціювати та/чи взяти участь у спільних проектах розвитку потенціалу вищої освіти, які розробляє і виконує консорціум університетів з країн – членів програми «Еразмус+», з одного боку, та з певного регіону світу – з іншого, тобто країни-партнери (країни – сусіди ЄС, країни-кандидати та потенційні кандидати, Латинська Америка, Азія, країни Африкано-Карибського басейну, країни тихоокеанського регіону). Це можуть бути спільні та структурні проекти.

Прикладом реалізації проектів академічної мобільності може бути співпраця Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця і Державної вищої технічно-економічної Школи імені

Броніслава Маркевича в Ярославі (Республіка Польща), яка є багатопрофільним вищим навчальним закладом та готується до свого 20-річчя, і майже 10 років бере участь у програмі «Еразмус». Новий формат програми академічної мобільності «Еразмус+» передбачає можливість участі в ній викладачів та студентів з України. Загальна кількість студентів з нашої держави, які зараз навчаються у Державній вищій технічно-економічній Школі імені Броніслава Маркевича в Ярославі, близько 130 осіб, це вважається незначним показником. Здебільшого у виші отримують освіту українські студенти, які мають карту поляка. Примітно, що Школа веде сайт і українською мовою.

Передумовою участі у програмі академічної мобільності викладачів ХНЕУ ім. С. Кузнеця була Угода про партнерство, укладена 2014 р. ХНЕУ ім. С. Кузнеця з ДВТЕШ ім. Б. Маркевича, а далі відбулося розширення Угоди і укладання 2016 р. Угоди за стандартами ЄС на програми академічної мобільності, а також виконання під керівництвом проректора ДВТЕШ ім. Б. Маркевича д-ра Р. Пукали Міжнародного наукового проекту за участі чотирьох країн з випуском монографії щодо реформування ринку фінансових послуг за стандартами ЄС.

Програма академічної мобільності передбачала обмін досвідом у сфері педагогічної діяльності і викладання економічних дисциплін. У звіті-анкеті в офіс програми «Еразмус+» було відзначено, що відбувся взаємообмін досвідом роботи у вищій школі, відвідувалися заняття польських викладачів. Також прочитані лекції для польських студентів із вивчення спадщини відомого польського економіста М. Калецького і нобелівського лауреата С. Кузнеця, впровадження основних положень європейських і національних рамок кваліфікацій, а також міжнародних стандартів із протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму.

Пріоритетними питаннями освітнього процесу в вищих навчальних закладах ЄС є наукова робота студентів та співпраця з роботодавцями. За результатами участі у програмі академічної мобільності, виходить що має

відбутися подальший розвиток співпраці не тільки з викладачами польського ВНЗ, але й зі студентами. Як видно, можлива спільна участь у міжнародних конкурсах, подальше проведення наукових досліджень і випуск монографій іноземною мовою за їх результатами.

Висновки. Академічна мобільність викладачів і студентів вищих навчальних закладів України спрямована на посилення європейської інтеграції України до світового освітнього простору. Більшість прав освітян в Україні на академічну мобільність закріплені на законодавчому та нормативному рівні. Новий формат програми «Еразмус+» сприятиме залученню фахівців з України у процес академічної мобільності Європи. Його повільність пов'язана з обмеженістю фінансових ресурсів українських закладів освіти, але участь у спільних і структурних проектах із закладами ЄС надасть нових імпульсів реалізації адаптаційних програм для учасників академічної мобільності.

Список використаної літератури

1. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір [Електронний ресурс] : аналіт. зап., грудень 2013 р. // Національний інститут стратегічних досліджень : офіц. інтернет-представництво. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2012–2016. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421> (дата звернення: 20.05.2016). – Назва з екрана.
2. Еразмус+ КА2 [Електронний ресурс] // Проект ЄС «Національний Еразмус+ офіс в Україні». – Електрон. текст. дані. – Київ, 2014–2017. – Режим доступу: <http://erasmusplus.org.ua/erasmus/ka2-proekty-spivpratsi.html> (дата звернення: 20.05.2016). – Назва з екрана.
3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 67. – Ст. 1728.

4. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність : постанова Каб. Міністрів України від 12.08.2015 р. № 579 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 66. – Ст. 2183.

5. Програма Європейського Союзу «Еразмус+» [Електронний ресурс] // Проект ЄС «Національний Еразмус+ офіс в Україні». – Електрон. текст. дані. – Київ, 2014–2017. — Режим доступу: <http://erasmusplus.org.ua/novyny/238-do-uvahy-predstavnykiv-mistsevykh-rehionalnykh-i-natsionalnykh-orhaniv-vlady-potentsiinykh-uchasnykiv-prohramy-erazmus.html> (дата звернення: 20.05.2016). – Назва з екрана.

6. Эразмус [Электронный ресурс] // Википедия : свободная энцикл. – Электрон. данные. – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AD%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BC%D1%83%D1%81> (дата обращения: 20.05.2016). – Загл. с экрана.

***Аннотация.** Проанализированы правовые аспекты внедрения в Украине академической мобильности, в частности, международной. Рассмотрены возможности программы ЕС «Эразмус +» при выполнении интеграционных европейских образовательных и научных программ. Приведен пример реализации проекта по международной академической мобильности с польским учебным заведением.*

***Ключевые слова:** академическая мобильность, «Эразмус +», интеграционные европейские образовательные программы, национальная рамка квалификаций.*

***Summary.** The article analysed the introduction of legal aspects of academic mobility in Ukraine, particular, international. Describes the possibility for implementation European education's and research integration programs of The EU programme Erasmus+. Example of realization of the project with international academic mobility of Polish academic institution.*

***Keywords:** academic mobility, Erasmus+, European integration educational programs, the national qualifications framework.*